

Det socialt hållbara Malmö

- Fallet Malmö som stad i interurban konkurrens

Frida Håkansson

2019

LUNDS
UNIVERSITET

SGEL36 Samhällsgeografi
Examensarbete inom Kandidatprogrammet i samhällsplanering
Institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi
Handledare: Anders Lund Hansen

Abstract

Despite a generally increasing quality of life over time, a disparity of life quality between groups of different socioeconomic status is becoming more apparent. Signs of this can be seen in differences in life expectancy which, together with health issues, are closely linked to social sustainability and thus also to sustainable development. A strategy to achieve growth, which is a goal for most cities, is creating and marketing a positive image of the city. Malmö is an example of a city combating increasing gaps amongst its inhabitants, and the city is using an image of sustainability in order to rebrand itself. The research questions are; ***How is the city of Malmö working to achieve social sustainability? In what way is Malmö using social sustainability to create an attractive and competitive city?*** These questions have been researched through the study of planning documents and local politicians' views on the development of the city have been noted. By using a theoretical framework on sustainability, social sustainability and interurban competition, the results found in the surveyed documents were analyzed and a conclusion reached. Namely, that there is an increasing awareness of the importance of questions related to social sustainability and that sustainability has in many ways come to symbolize and put Malmö on the map, on both a more local and on the international market.

Key concept: *Sustainability, Social Sustainability, Urban competition, Urban growth, City image*

Innehållsförteckning

1. Introduktion.....	4
1.1 Inledning	4
1.2 Syfte och frågeställning.....	6
1.3 Bakgrund.....	7
1.4 Avgränsningar	13
1.5 Disposition	14
2. Metod	15
2.1 Metodologiskt tillvägagångssätt.....	15
3. Teoretiskt ramverk	17
3.1 Hållbarhet.....	17
3.2 Social Hållbarhet.....	20
3.3 Interurban konkurrens	24
4. Resultat.....	25
4.1 Hur arbetar Malmö stad?.....	26
4.2 Malmökommissionens arbete.....	28
4.3 Uppföljning av Malmökommissionens rekommendationer	30
4.4 Malmös fortsatta och framtida arbete.....	32
5. Analys och Diskussion.....	36
6. Slutsats	39
7. Referenser	42

1. Introduktion

1.1 Inledning

En individs socioekonomiska förutsättningar påverkar dennes livskvalitet.

Livskvalitet, som är ett mycket brett begrepp, kommer i denna uppsats att syfta till levnadsstandard och fokus för mått på detta läggs på hälsa, som är en av tio olika livskvalitetskomponenter regeringskansliet föreslår i betänkandet *Får vi det bättre? Om mått på livskvalitet*.¹ Hälsa är en svårdefinierad term som kan mätas på många olika sätt. Ett samlat mått som ofta används är att se till medellivslängd.²

Medellivslängden i Malmö rapporterades ha skiljt sig åt med 8 år mellan de stadsdelar som hade högst och lägst medelålder år 2011.³ När kommissionen för ett socialt hållbart Malmö redovisade sin slutrapport år 2013 visade utvecklingen att malmöborna med tiden blivit allt friskare och överlag mår bättre än någonsin tidigare. Dock rapporterades även ökande skillnader mellan grupper med olika livsvillkor i staden. För män i olika delar av Malmö sågs en skillnad i medellivslängd på 5,4 år och för kvinnor var motsvarande siffra 4,6 år. Stora skillnader sågs även för hög- kontra lågutbildade i staden då medellivslängden skiljde sig med 6 år mellan hög- och lågutbildade män och 4,1 år mellan hög- och lågutbildade kvinnor. Dessa siffror har under de senaste tjugo åren sett en stadig ökning vilket är oroväckande från ett hållbarhetsperspektiv. Skillnaderna i medellivslängd beror nämligen till stor del på människornas olika livsvillkor, någonting samhället kan påverka och förändra.⁴

Skillnaderna i medellivslängd i Malmö hänger som sagt till stor del samman med att människor i olika stadsdelar lever under olika socioekonomiska förhållanden och har olika hälsa och livskvalitet. Men förutom hälsoskillnader beroende på människors position i samhället eller möjligheten till inflytande och delaktighet finns skillnader kopplade till exempelvis kön, funktionsnedsättningar, eller etnisk tillhörighet vilka inte heller får glömmas bort. Problem kopplade till hälsa och livskvalitet är ofta intersektionella och detta bör ständigt hållas i åtanke.

En god utveckling av folkhälsan är en viktig del av samhällsutvecklingen överlag och någonting som bidrar till att skapa god livskvalitet och förutsättningar för

¹ Regeringskansliet. 2015. s.14.

² Malmö stad. 2013. s.14

³ Nordin. 2011.

⁴ Malmö stad, stadskontoret. 2013. s.3

långsiktig social hållbarhet.⁵ Att de socioekonomiska förhållandena är viktiga för folkhälsan är någonting som även uppmärksammats på internationell nivå. Både Världshälsoorganisationen, WHO, och Europeiska unionen, EU, har under ett antal år uppmärksammat sambandet mellan sociala ojämlikheter och hälsa.

Världshälsoorganisationen tillsatte år 2005 en oberoende kommission vars uppdrag var att verka för globala åtgärder för en mer jämlik hälsa. Kommissionen fick namnet Commission of Social Determinants of Health, och kallades Marmotkommissionen efter ledaren sir Michael Marmot. När kommissionen år 2008 presenterade sina resultat i rapporten *Closing the gap in a generation* var budskapet tydligt, social orättvisa är en fråga på liv och död.⁶ Att frågor rörande hälsa även är hållbarhetsfrågor är därmed en självklarhet. Utan att ta hänsyn till de sociala aspekterna av hållbarhet är det svårt om inte näst intill omöjligt att skapa förutsättningar för att hantera frågor angående ekonomisk och ekologisk hållbarhet.

Sverige har spelat en mycket aktiv roll i de processer och beslut rörande social ojämlikhet i hälsa som förekommit inom FN, EU, och WHO. År 2010 presenterade Svenska Statens folkhälsoinstitut en rapport om de lärdomar Sverige har kunnat ta från Marmotkommissionens arbete. Sverige har förutom nationella beslut kring sociala frågor även tagit tvärssektoriella initiativ på regional och lokal nivå.⁷

Hållbarhet är ett begrepp utvecklat av människor. Till stor del handlar det om människans välmående. I detta är frågor kring hälsa något av det som i mångt och mycket hamnat i strålkastarljuset. Och att frågor kring hälsa och livskvalitet är ytterst viktiga råder det inget tvivel om. Sociala orättvisor är en bakomliggande faktor till hälsa och dessa frågor är på liv och död. Hållbarhet och livskvalitet är mycket diskuterade frågor, både på global och lokal nivå. Troligen på grund av att de klyftor som återfinns jorden över ökar. Just Malmö är ett tydligt exempel på detta då det är en stad med allt större klyftor mellan olika grupper i samhället som aktivt arbetar mot den negativa trend som observerats. Därför kommer denna uppsats behandla social hållbarhets koppling till urban utveckling och hur man i ett hållbart samhälle kan balansera ekonomisk och social hållbarhet.

⁵ Regeringskansliet, Socialdepartementet. 2015. s.2

⁶ Ibid. s.4

⁷ Ibid. s.5

1.2 Syfte och frågeställning

Hållbar utveckling är ett vida använt begrepp med stor tolkningsfrihet. Begreppet har positiva kopplingar och kan användas för att skapa identitet för städer och deras invånare samt generera konkurrenskraft i en allt mer intensiv urban konkurrens. Av hållbarhetens olika aspekter är det speciellt social hållbarhet som trots sin mycket vaga definition kan kopplas samman med människors välmående, livskvalitet, hälsa, och även till känslor av hemmahörande vilket gör det till ett ofta använt uttryck.⁸

Malmö är en stad som genomgått en period av kris och vars identitet gått från att vara industribaserad till att istället vara kunskapsbaserad, och denna omvandling har i mångt och mycket haft väldigt positiva effekter. Dock verkar det som att det vidare krävs ytterligare åtgärder kring just den sociala hållbarheten i Malmö då skillnaderna mellan olika grupper i samhället under lång tid ökat och fortsätter göra så trots att det sociala välmående överlag haft en positiv utveckling.⁹ Då det anses vara nödvändigt att minska dessa ojämlikheter för att fortsatt kunna hävda sig i en allt starkare internationell konkurrens blir det allt viktigare att förena speciellt ekonomiska och sociala mål.¹⁰ Med detta som utgångspunkt har följande frågeställningar utarbetats:

- Hur arbetar Malmö stad med social hållbarhet?

- På vilket sätt använder sig Malmö av social hållbarhet för att skapa en Attraktiv och konkurrenskraftig stad?

⁸ Gunnarsson. 2014.

⁹ Malmö stad, stadskontoret. 2013. s.3

¹⁰ Malmö stad. 2013. s. 22

1.3 Bakgrund

Hållbar utveckling är idag ett begrepp som genomsyrar tankar och planer för framtiden, och att det är hållbarhet som är vägen framåt är någonting även världssamfundet, det vill säga FN och dess nuvarande 193 medlemsstater, enats om. Men så har inte alltid varit fallet.¹¹

Under 1960-talet fanns en växande oro för miljörelaterade problem. Bland dessa var mer extrema väderförhållanden, skogsskövling, och nedsmutsning av jord, vatten, och luft omdiskuterade. Denna oro återfanns även hos världssamfundet som för första gången vid Stockholmskonferensen 1972 behandlade miljöfrågor på ett samlat sätt. Vid denna konferens fastslogs att en god miljö skulle vara ett lika viktigt mål för mänsklighetens framtid som fred och utveckling och man föreslog även att ett permanent organ för miljöfrågor skulle inrättas. Konferensen fick stor betydelse för den globala miljöpolitiken och ses som en av de första milstolparna för FN:s arbete med hållbar utveckling, även om begreppet i sig vid denna tidpunkt ännu inte lanserats. Hållbar utveckling myntades nämligen som begrepp först 1981 av Lester Brown, en amerikansk miljövetare och författare. Och det var inte förrän drygt sex år senare, 1987, som begreppet fick internationell spridning då det lanserades av Världskommissionen för Miljö och Utveckling (World Commission on Environment and Development, även kallad Brundtlandkommissionen) i rapporten *Our Common Future*.¹²

Rapporten var resultatet av den globala agenda för förändring kommissionen fått i uppdrag från FN:s generalförsamling att ta fram tre år tidigare. Det som efterfrågades var bland annat förslag på långsiktiga miljöstrategier för att nå hållbar utveckling, förslag på hur miljöproblem gemensamt kan attackeras mellan länder med olika socio-ekonomisk utveckling, förslag kring effektiva metoder för hur miljömässiga problem kan hanteras på olika nivåer och att ta fram en definierad gemensam bild av de långsiktiga miljömässiga problem mänskligheten står inför och hur dessa skall hanteras.¹³ I rapporten konstateras att människan har möjlighet att göra utvecklingen hållbar och detta definieras som något som,

¹¹ Andrews. Granath. 2012. s.3

¹² Ibid. s.1

¹³ UN. 1987. s. 5

“... meets the needs and aspirations of the present without compromising the ability to meet those of the future.”¹⁴

Det vill säga, hållbarhet är någonting som tillmötesgår dagens behov utan att äventyra möjligheten för framtida generationer att tillmötesgå sina behov. Det konstateras även att hållbar utveckling förutom tillväxt inom planetens ekologiska gränser innefattar att tillmötesgå alla människors grundläggande behov samt att ge alla en möjlighet att följa aspirationer om ett bättre liv.¹⁵ Något som klargörs är att hållbar utveckling är ett dynamiskt begrepp, en process som inte är fixerad, och att metoder och tillvägagångssätt för att nå en hållbar framtid behöver förändras i takt med skiftningar i resursanvändning, teknologisk utveckling och institutionella skiften.¹⁶

Tjugo år efter Stockholmskonferensen hölls Earth Summit, en FN-konferens om miljö och hållbarhet, i Rio de Janeiro 1992. Denna konferens var den dittills största av sitt slag, 172 stater medverkade och utav dem skickade 108 sina högsta regeringsföreträdare. Utöver dessa deltog drygt 2 400 representanter för icke-statliga organisationer och det hela spreds världen över tack vare de 10 000-tals journalister som fanns på plats. Under två veckor debatterades och antogs riktlinjer för världens gemensamma vidare arbete med miljö och hållbar utveckling vilket resulterade i ett antal konventioner, deklARATIONER och principer. Bland dessa Riodeklarationen, en lista med långsiktiga miljömål. Konferensen i Rio kom att bli en av de mest inflytelserika i arbetet mot hållbar utveckling och denna har influerat samtliga efterföljande FN-konferenser.¹⁷

En av de strategier som antogs vid Earth Summit var Agenda 21, en övergripande handlingsplan för att nå målen uppsatta i Riodeklarationen. I denna adresseras de akuta problem mänskligheten står inför i dagsläget samt eventuella problem som kan uppstå i framtiden. Agenda 21 innefattar globala, nationella och lokala strategier för att nå hållbarhetsmålen och det fastslås att ansvaret för att dessa strategier efterföljs först och främst bör ligga på nationell nivå, hos ländernas regeringar.¹⁸ I och med antagandet av Agenda 21 åtog sig även FN:s medlemsstater att till senast år 2002 färdigställa nationella strategier för hållbar utveckling. En rekommendation var att i strategierna skulle inkludera samtliga aspekter av

¹⁴ UN. 1987. s.39

¹⁵ Ibid. s.42

¹⁶ Ibid. s.17

¹⁷ UN, Departement of Public Information. 1997.

¹⁸ UN. 1992. s.3

hållbarhetsbegreppet, det vill säga att förena sociala, ekonomiska, och ekologiska prioriteringar.¹⁹ Även Europeiska rådet uppmanade 2001 sina medlemsländer att utarbeta nationella strategier för hållbar utveckling.²⁰

Sverige har sedan 1990-talet strävat efter att ligga i framkant vad det gäller den ekologiskt hållbara utvecklingen. Successivt har sedan sambandet mellan de olika hållbarhetsdimensionerna i planeringen blivit tydligare och även den ekonomiska och sociala delen av hållbarhet har fått ta allt större plats i planerna för en hållbar utveckling. År 2002 presenterades Sveriges nationella strategi för hållbar utveckling i vilket det övergripande målet för regeringens politik är just hållbar utveckling. Sveriges nationella strategi tar avstamp i Brundtlandkommissionens centrala definition av begreppet hållbarhet, något som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers behov.²¹ Den nationella strategin anses vara en långsiktig vision och värdegrund såväl som ett styrmedel och verktyg för de processer som behövs i arbetet för att ställa om samhället mot en hållbar utveckling. Strategin innehåller även mer konkreta mål, men poängterar liksom rapporten *Our Common Future* att hållbar utveckling inte är ett definierat mål utan en process i ständig förändring. Med andra ord innebär det att den nationella strategin skall vara ett dokument som fortlöpande följs, utvärderas och förändras i takt med samhällets förändring.²²

I den nationella strategin ses hållbar utveckling först och främst som en fråga om värderingar och livshållning.²³ Framtidsvisionen är en hög tillväxt, full sysselsättning, social rättvisa, samanhållning och trygghet vilket kombineras med en god miljö. För att nå dessa mål krävs ett lokalt, regionalt, nationellt och globalt samarbete. Man klargör även att i detta är det viktigt att inte glömma bort att åtgärder som sätts in bör ha folklig förankring och möjliggöra ett aktivt medborgardeltagande.²⁴

Den svenska strukturomvandlingen från agrarsamhälle till industrisamhälle och från industrisamhälle till informationssamhälle ses i den svenska nationella strategin som en viktig historisk erfarenhet av omvandling och anpassning till nya

¹⁹ Sveriges regering. 2001. s.11

²⁰ Regeringskansliet. 2002. s.8.

²¹ Sveriges regering. 2001. s.13

²² Regeringskansliet. 2002. s.6

²³ Ibid s.8

²⁴ Ibid. s.10

system.²⁵ Exempel på en tydlig sådan utveckling syns bland annat i Malmö. Utveckling från agrarsamhälle till industrisamhälle påbörjas här i slutet av 1700-talet. Lagändringen om enskifte år 1807 innebar att jordbruksmarken inte längre delades upp i tegar utan istället samlades i större områden så att jorden kunde odlas på ett mer effektivt sätt. Detta nya sätt att strukturera jordbruk på ledde till att många landarbetare blev överflödiga. Samtidigt växte befolkningen, och bristen på jobb ledde många att söka sig in till städerna. Och det var i städerna industrialiseringen verkligen tog fart. I Malmö växte de första industrierna fram i slutet av 1700-talet. När sedan skråväsendet avskaffades i mitten av 1800-talet var det fritt fram för vem som helst som ville starta företag då handeln släpptes fri. Arbetarstadsdelar växte fram i Kirseberg och på Lugnet, och i slutet av 1800-talet byggdes stadsdelen Möllevången. Under en period om 98 år ökade Malmös befolkning från 4 500 invånare år 1800 till 60 000 invånare år 1898. En viktig del av stadens utveckling var södra stambanans öppning år 1856, och järnvägen kom att bli essentiell för stadens fortsatta industriella utveckling. Sedan 1870-talet har Malmö varit den tredje största staden i Sverige. Det var under denna period stadens varvs- och cementindustri tog fart vilket var en viktig del i stadens intensiva industrialiseringsprocess som lockade mängder med människor till att bosätta sig där.²⁶

Runt sekelskiftet 1800 till 1900 var förändringen ett faktum, Malmö var inte längre i huvudsak en jordbrukarstad och den medeltida låga byggnation som tidigare existerat revs för att ge plats för nya pampiga byggnader som skulle visa på att Malmö nu var en snabbt växande industristad. För Malmö växte, och det snabbt. De effekter detta fick var inte enbart positiva. Problem som trångboddhet, social misär, bristande hygien och dåliga arbetarbostäder existerade parallellt med stadens industriella framgångar och var industrialiseringens baksida.

Första världskrigets utbrott ledde till att den bistra situationen för många Malmöbor blev än mer bister. Malmös befolkning fortsatte öka och bristen på bostäder blev allt mer tydlig. Klyftorna mellan de rika och de fattiga i staden ökade markant, så även spänningarna mellan de två samhällsgrupperna.²⁷ Det var under dessa tider den kommunala förvaltningen utvecklades för att försöka råda bot på den bostadsbrist, arbetslöshet och livsmedelsbrist som rådde. Efter kriget växte nya

²⁵ Regeringskansliet. 2002. s.8

²⁶ Malmö Stad. 2016.

²⁷ Andersson. 2015. (1)

stadsdelar fram och skillnaderna mellan västra, östra och södra sidan av Malmö blev allt skarpare. Rösträtsreformen 1918 gav nya medborgargrupper möjligheten till inflytande i den lokala kommunalpolitiken, vilket följdes av den kvinnliga rösträtten i kommunala val 1919 vilket öppnade upp för mer kvinnligt inflytande i politiken. Och Malmö växte vide denna period mer än någonsin förr.²⁸

Efter andra världskriget upplevde Malmös industrier ett uppsving. En ökad världshandel kombinerat med en ökad efterfrågan för att ersätta sådant som förlorats under kriget gav speciellt Kockums varvsverksamhet, som under denna period var världsledande, mycket att stå i. Även Koreakrisen och stängningen av Suezkanalen bidrog till ökad industriverksamhet men samtidigt sågs en ökande konkurrens från den japanska varvsindustrin.²⁹ Trots detta fortsatte stadens industriverksamhet att utvecklas fram till oljekrisen 1973 och 1974. Detta var vad som kom att bli början på slutet för Malmö som industristad. Till följd av oljekrisens lade många av de stora industrierna i staden ner och många invånare sökte sig från Malmö till andra städer. Nedläggningen av industrier följdes av en period av ekonomisk kris under 1990-talet under vilken nästan 30 000 arbeten försvann.³⁰ Vid samma tidpunkt togs på nationell nivå ett beslut om att bygga en bro mellan Sverige och Danmark och visionen om en Öresundsförbindelse bidrog till att nya framtidsplaner började växa fram i Malmö.

Med planen på en bro tog bilden av Öresundsregionen, en möjlig transnationell integrerad region sin form. Den rådande krisen i Malmö gjorde en ny utvecklingsstrategi för stadens fortsatta framväxt nödvändig och år 1995 tog kommunstyrelsen beslut om ett omfattande visionsarbete. Detta fick namnet *Projekt Malmö 2000* och hade som syfte att formulera en plan för hur man skulle nå en positiv utveckling och ta steg mot ett kunskapssamhälle samt att planlägga hur Malmö skulle bli en konkurrenskraftig stad i Öresundsregionen. År 1996 presenterades planen med det nya namnet *Vision Malmö 2015* i vilken sex aspekter och visioner av stadens togs upp. Detta var den nära staden, den gröna och blåa staden, kulturstaden, bostadsorten, näringslivsstaden och kunskapsstaden. Man var övertygade om att en kunskapsstillväxt och attraktiva bostäder skulle generera en ekonomisk tillväxt och positivt utveckla staden. Malmö högskola som uppförs 1998 är var stor del av stadens kunskapsatsning. Vad gällde skapandet av attraktivt boende

²⁸ Andersson. 2015. (2)

²⁹ Malmö Stad. 2014. (1)

³⁰ Malmö Stad. 2016.

anordnades bomässan Bo01, vid vilken ett område med satsningar på hållbarhet visades upp. Mässan och området med sin planering och dess ekologiska koncept skapade stort intresse både på hemmaplan i Sverige och internationellt. Mässan bidrog till att sätta Malmö på kartan som något annat än en industristad och hjälpte till att marknadsföra både staden och regionen.³¹

I en tid av kris omskapades Malmö från industri- till kunskapsstad, en omvandling som i den nationella strategin för hållbarhet ses som en essentiell erfarenhet för omvandling och anpassning till nya system, något som kommer att krävas för att skapa ett framtida hållbart samhälle. Genomförandet av de två strategiska projekten Malmö högskola och Bo01 ställde nya krav på hur arbetet med staden skulle fortgå. De båda projekten hade som syfte att stärka Malmös konkurrenskraft i regionen och i fokus stod satsningar på ekonomisk tillväxt och skapandet av ny arbetstillfällen. Bo01 satte Malmö på den internationella kartan för arbetet med den ekologiska hållbarheten. År 2007 prisades staden för andra gången i den internationella tävlingen Liveable Communities Award för hållbarhets- och stadsmiljöfrågor då de utsågs till bäst i världen på hållbar stadsutveckling i sin klass.³² Och året därpå hamnade Malmö kommun på fjärde plats i den ekologiska topplistan för världens alla länder i den amerikanska tidsskripten Grist som behandlar klimat-, hållbarhets- och sociala frågor.³³ Men parallellt med de positiva trender som Malmö sett inom fälten för ekologisk och ekonomisk hållbarhet har de sociala problemen i staden växt sig allt större.³⁴ Sedan år 2002 har det i Malmö genomförts mätningar av stadens välfärd. Information samlas in om sociala bakgrundsfaktorer för hälsa, bland annat inkomst, utbildning, och arbete varje år. I dessa kunde ses att hälsoklyftorna i staden ökar.³⁵ Med detta som bakgrund skapades Malmökommissionen, eller Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö, som visionsmässigt skulle efterlikna en lokal Marmotkommission.³⁶ Deras uppdrag grundades i direktiv från kommunstyrelsen år 2010 och bestod i att ta fram vetenskapligt underbyggda strategier för att minska skillnader i hälsa inom Malmö och bidra till en bättre social hållbarhet. Fjorton kommissionärer ledda av Sven-Olof

³¹ Olsson. 2006.

³² The International Award for Liveable Communities. 2007.

³³ Yngveson. 2008.

³⁴ Olsson. 2006.

³⁵ Nordin. 2011.

³⁶ Balkfors. 2014. s.449

Isacsson, professor emeritus i socialmedicin vid Lunds universitet, arbetade under två år med en rapport riktad mot att tackla sociala problem. I och med detta blev Malmö den första kommun i Sverige som på lokal nivå tog fram en konkret plan på hur man bör ta tag i problem rörande dessa ämnen.³⁷

Utifrån kommissionens rekommendationer och åtgärdsförslag fattade kommunstyrelsen år 2014 beslut om det fortsatta arbetet med social hållbarhet. Kommunen ställde sig till fullo bakom kommissionens rekommendationer och åtgärdsförslag och alla stadens förvaltningar och bolag har i uppdrag att i sitt fortsatta arbete ta kommissionens slutrapport i beaktning.³⁸ Sverige har sedan dess även tillsammans med övriga FN:s medlemsländer förbundit sig till att arbeta för att uppnå social, miljömässig och ekonomiskt hållbar utveckling i resolutionen *Agenda 2030* och regeringen har tillsatt en delegation med uppgift att stödja detta arbete. Resolutionen innehåller 17 mål vilka kallas för de globala målen och under dessa finns 169 delmål.³⁹

1.4 Avgränsningar

Studien grundas i hållbarhet och olika syn kring begreppets innebörd. Huvudfokus riktas dock mot den sociala aspekten av hållbarhet då det är den del av hållbarhet som det finns mest diskussion kring. Social hållbarhet är även ett begrepp som på senare tid fått allt större uppmärksamhet och intresset kring den sociala hållbarheten ser en stadig uppgång. Det ökade intresset innebär en allt större grund för forskning på området. En viktig del av den sociala hållbarheten och någonting man tydligt kan se exempel på i Malmö är de ökande sociala klyftorna mellan grupper i samhället. Detta problem är någonting som det anses kunna göras någonting åt genom stadsplanering och omvandling till en hållbar utveckling. Detta är studiens hjärtefråga och ännu en anledning till valt fokus på social hållbarhet.

I syfte att göra en mer detaljerad undersökning har studien avgränsats ytterligare. Denna avgränsning är geografisk och studiens undersökningsområde har centerats kring Malmö stads arbete med social hållbarhet. Malmö valdes då det är en stad som tidigt arbetade med hållbarhetsbegreppet och vars ekologiska och

³⁷ Englund. 2013. s.16-17

³⁸ Balkfors et al. 2014. s.267-268

³⁹ Malmö Stad. 2018. (1)

ekonomiska hållbarhet sett en positiv utveckling. Trots ett stort hållbarhetstänk i stadens arbete har Malmö upplevt en negativ trend vad det gäller den sociala hållbarheten och de var den första kommunen i Sverige att tillsätta en kommission för social hållbarhet. Med anledning av den negativa trenden i skillnader i social hållbarhet och stora satsningar på området ses Malmö och dess arbete som intressant att undersöka närmre.

Då Malmö stad marknadsför sig utåt som en hållbar kommun, något som anses skapa attraktionskraft har undersökningen även tagit med ett perspektiv kring hur hållbarhet och urban konkurrens hänger ihop. Detta då det anses troligt att det finns eventuella motsättningar, men även möjliga samband, mellan att skapa ökad ekonomisk tillväxt för att lyckas på en allt större urban arena och att skapa en socialt hållbar och balanserad stad.

1.5 Disposition

Uppsatsen fokuserar som sagt på social hållbarhet och hur ekonomiska och sociala hållbarhetsmål kan kombineras. Frågeställningarna som presenteras i avsnitt 1.2 har utarbetats utefter dessa ledord och bygger på aktuell problematik som återfinns i dagens moderna städer. En förutsättning för att kunna diskutera dessa frågor är att skapa en genomgående historisk bakgrund för att läsare skall kunna sätta sig in i situationen som den ser ut idag och hur den skiljer sig från tidigare tillfällen i historien vilket återfinns i avsnitt 1.3. Denna historiska bakgrund i kombination med ett tilltänkt teoretiskt ramverk används för att skapa förståelse till bakomliggande strukturer i samhället, se avsnitt 3. Förståelse för dessa används sedan för att titta på fallet Malmö i den urbana konkurrensen idag. Detta görs bland annat genom att titta på nationella och lokala dokument, rapporter och strategier kring hållbar utveckling och stadsplanering. En utförlig metod med en mer genomgående beskrivning av studiens utförande återfinns i nästkommande kapitel. De resultat som hämtats presenteras sedan i avsnitt 4. Efter detta analyseras och diskuteras den information som tagits fram i avsnitt 5 för att sedan följas av en presentation av de slutsatser som kunnat dras utifrån den empiri som hämtats i kombination med teori i det avslutande avsnitt 6.

2. Metod

2.1 Metodologiskt tillvägagångssätt

Denna uppsats utgår från både primär och sekundärdata. Till största del är det dock i första hand en granskning av plandokument.

Det primärdata som använts samlades in vid ett av Akademikerförbundet SSR anordnat samtal om Malmö efter valet med titeln *Valdebatt Malmö* den 15 maj, vid vilket politiska företrädare från Malmös kommunstyrelse och kommunfullmäktige närvarade för att debattera och svara på frågor. Närvarande vid detta samtal var Katrin Stjernfeldt Jammeh (S), ordförande i kommunstyrelsen, Roko Kursar (L), ledamot kommunstyrelsen, Hanna Thomé (V), ledamot kommunstyrelsen, Bassem Nasr (Mp), ledamot kommunfullmäktige, och Helena Nanne (M), ersättare i kommunstyrelsen.

Valet att närvara på detta panelsamtal gjordes med förhoppningen att kunna uthämta empiri kring hur lokalpolitikernas åsikter ser ut och skiljer sig från varandra. Då arbetet centrerats kring Malmö och deras arbete med hållbarhet, vilket är en grundpelare i stadsutvecklingen, ansågs detta politiska panelsamtal ha potential att vara givande då det var en möjlighet till att höra olika politiska åsikter från politiker som aktivt arbetar med Malmös utveckling och dessutom är själva är boende i staden.

Undersökningens sekundärdata innefattar plandokument från Malmö stad. Dessa har konsulterats för att få en inblick i stadens strategier för hållbar utveckling, men även för hur hållbar utveckling och social hållbarhet passar in i de strategier som inte uttalat är för just hållbar utveckling. Även tidningsartiklar och artikelinlägg från bland annat forumet Hållbar Stad, en hemsida som Stadens Centrum för Arkitektur och Design (ArkDes) och de fem myndigheterna inom Plattform för hållbar stadsutveckling (Boverket, Naturvårdsverket, Energimyndigheten, Tillväxtverket och Trafikverket) står bakom har använts vid insamlandet av material. En stor del av det sekundärmaterial som samlats in består av litteratur som behandlar de teoretiska ansatser som syftar till att ge förståelse för underliggande dynamik och ämnar försöka förklara den empiri som insamlats. De teorier som används anses kunna ge en förståelse för varför städer använder sig av platsmarknadsföring och varför det ökande behovet att skapa en attraktiv image öppnat upp för ett allt större arbete med hållbarhet i fallet Malmö. Valda teoriernas upphovsmän anses ha stor trovärdighet och

vara bland de ledande i sina respektive fält vilket ger legitimitet till undersökningens teoretiska del.

Undersökningen har använt sig utav åsikter från olika politiska företrädare och därmed bör man tänka på att det finns en viss vinkling. Företrädare för vissa politiska partier fanns inte närvarande och hade därmed inte någon möjlighet att uttrycka sin åsikt i de frågor som diskuterades. Om detta var på grund av att de inte kunde närvara vid detta tillfälle eller på grund av att de inte blivit inbjudna är oklart. Eftersom de politiska företrädarnas olika visioner och åsikter bidragit till empirin för undersökningen är det inte något negativt att svaren är politiskt vinklade, tvärtom har det varit givande att få en inblick i hur olika partier tacklar en och samma fråga. Något som även tål att tas i beaktning är att det politiska panelsamtal som till del la grund för studiens empiri var anordnad av Akademikerförbundet SSR, ett fackligt, partipolitiskt obundet, yrkesförbundet för beteendevetare, ekonomer, folkhälsovetare, personalvetare, socionomer och andra som sysslar med socialt arbete. Att panelsamtalet anordnades av Akademikerförbundet SSR och i första hand riktades till förbundets medlemmar innebar att de ämnen och frågor som diskuterades riktade mot en viss publik. Återigen var detta för undersökningen inte någonting negativt. Då Akademikerförbundet SSR till stor del företräder yrkesaktiva som arbetar med sociala frågor var det snarare till undersökningens fördel då just Malmö stads arbete kring social hållbarhet är en central del av undersökningen och just frågor kring socialt arbete stod i fokus.

3. Teoretiskt ramverk

3.1 Hållbarhet

Det är svårt att fastställa vad hållbarhet och hållbar utveckling egentligen innebär. Med utgång i Brundtlandkommissionens rapport har en övergripande koncensus över att begreppet innefattar samverkan och konkurrens mellan ekonomiska, ekologiska och sociala mål framkommit. Det finns även en institutionell aspekt av hållbarhet som i många fall glöms bort. När man talar om olika operationaliseringar av hållbarhetsbegreppet brukar man göra en uppdelning mellan en- och flerstapliga modeller.⁴⁰

Littlig och Griebler skriver om hur enstapliga modeller för hållbar utveckling prioriterar den ekologiska dimensionen av hållbarhet. Huvudmålet med enstapliga hållbarhetsmodeller är att bevara och beskydda de ekologiska system och resurser som krävs för att de ekonomiska och sociala dimensionerna av hållbarhet ska kunna existera. Orsaken till miljöproblem och det största hotet mot ekologisk hållbarhet anses enligt dem vara just ekonomin och de sociala angelägenheter som möjliggörs tack vare ett bevarande av ekologiska system och resurser. Därmed är det de sociala och ekonomiska hållbarhetsaspekterna som måste förbättras eller förändras så att en god ekologisk hållbarhet kan bibehållas.⁴¹

På en internationell nivå av hållbarhetsdiskursen är det den trestapliga hållbarhetsmodellen som är den som används mest. Enligt denna krävs det att planerare på ett balanserat sätt kombinerar de tre motsägande intressen som mål inom ekonomisk hållbarhet, ekologisk hållbarhet, och social hållbarhet utgör för att nå en hållbar utveckling.⁴² De ekonomiska, ekologiska, och sociala aspekterna av hållbarhet är alla essentiella i samhällets utveckling för att nå en hållbar framtid och även om de olika aspekterna har sina motsättningar finns det ett samspel mellan dem.⁴³ Scott Campbell föreställer sig detta 'hållbarhetens kretslopp' inte som olika staplar, utan symboliserat i form av en triangel. (se Figur 3.1) I denna triangel representerar de olika hörnen de mål ekonomisk, ekologisk, och social hållbarhet innefattar medan axlarna mellan dem symboliserar de konflikter som uppstår när dessa mål ställs mot

⁴⁰ Littlig, Griebler. 2005. s.66

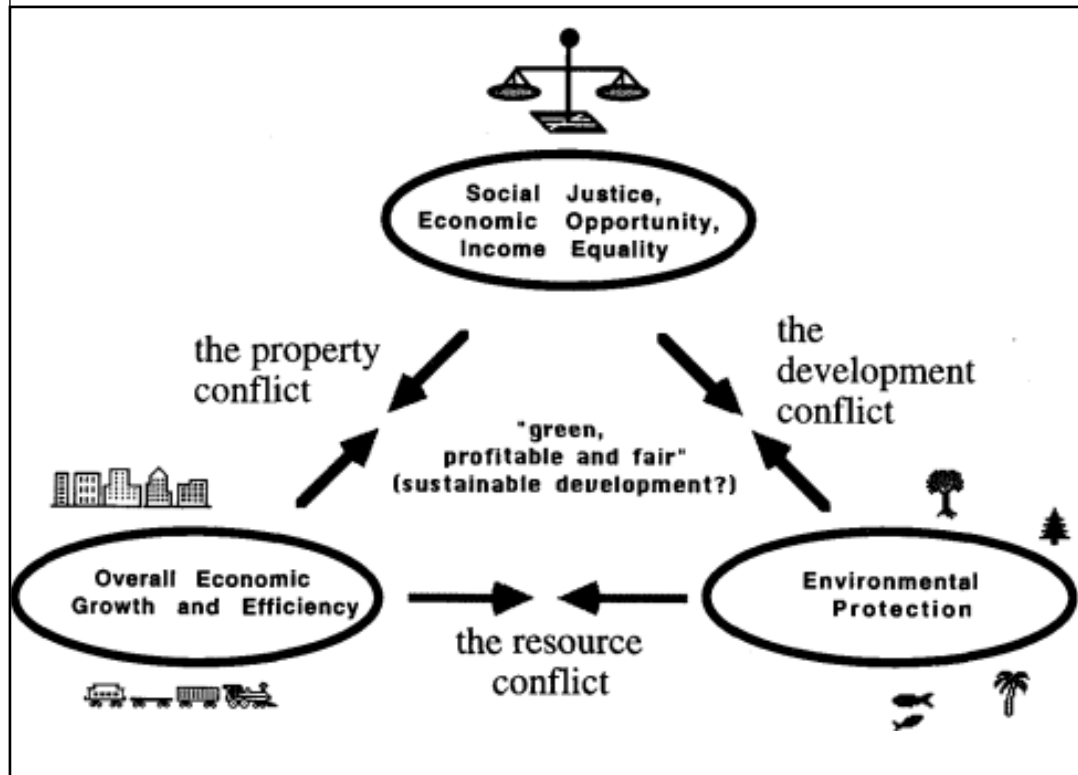
⁴¹ Ibid. s.66

⁴² Ibid. s.66

⁴³ Campbell. 1996. s.297

varandra. Mitten av triangeln representerar den utopiska hållbara utveckling som teoretiskt skulle kunna ske när de olika målen når en balanserad jämvikt.⁴⁴

Figur 3.1. Scott Campbells representation av hållbarhet i form av en triangel.

Att nå mitten av triangeln är svårare än vad först kan tänkas. Campbell förklarar hur planerare sällan arbetar enbart för sina egna intressen utan för intressen från olika arbetsgivare, olika myndigheter eller byråkratier, vilket skapar vissa begränsningar. Detta innebär att planerare placerar sig på olika ställen i hållbarhetstriangeln. Var de hamnar avgörs beroende på vilken aspekt av hållbarhet de prioriterar över de andra, vare sig det är av egen vilja eller på arbetsgivarens uppdrag. Olika prioritering av hållbarhetsaspekterna leder till olika syn på staden. En planerare som prioriterar ekonomisk utveckling ser staden i första hand som en plats för produktion, konsumtion, distribution och innovation. Viktigt för en planerare som prioriterar ekonomisk utveckling är staden som en plats i konkurrens med andra städer.⁴⁵ För en planerare som prioriterar ekologiska mål är staden först och främst en plats för konsumtion av resurser och produktion av avfall. Denna stad är i ständig konflikt med naturen över resurser och land, och för denna planerare handlar det om

⁴⁴ Campbell. 1996. s.300-301

⁴⁵ Ibid. s.297

städer i konflikt med naturen snarare än med varandra. Om planeraren istället prioriterar social hållbarhet är staden över allt annat en plats som består av grannskap, områden, organisationer. Staden är en plats för tillträde och segregation, konflikten är i denna planerares ögon inte mellan städer eller mellan natur och stad. För den här planeraren sker konflikten inom staden, mellan de olika grupper som finns där och över resurser, service och möjligheter.⁴⁶

I ett optimalt scenario med de olika aspekterna så nära jämvikt i triangelns mitt som möjligt skulle ekonomisk tillväxt först och främst ske, men även distribueras jämnt mellan olika grupper i samhället och denna process skulle inte förstöra ekosystemet.⁴⁷ Dock är det inte automatiskt så att ett ökat arbete med exempelvis den ekonomiska hållbarheten automatiskt ger positiva effekter på de andra hållbarhetsaspekterna. En ekonomisk tillväxt medför inte i sig varken en mer jämlik fördelning av de ökade resurserna eller ett större intresse för skydd av ekosystemet.⁴⁸

En stor del av den kritik som finns mot begreppen hållbarhet och hållbar utveckling grundas i att de är vaga och holistiska målsättningar som ligger allt för långt in i framtiden för att vara operationellt användbara i den konkreta planeringen.⁴⁹ Hållbarhet är idag ett begrepp som är mer eller mindre underförstått som en metod för att skapa ett gott framtida samhälle och beslutsfattare ställer ofta krav på att planer skall innehålla dessa formuleringar. Därmed är det föga förvånande att begreppen hållbarhet och hållbar utveckling återfinns i princip alla existerande planeringsdokument. Även detta är någonting Campbell riktar kritik mot då han menar att det finns en risk att begreppet tappar egentlig innebörd. Långsiktiga plandokument riskerar att bli önskelistor över mål med endast vaga förslag kring hur dessa mål skall uppnås. Ytterligare risker, menar han, återfinns i att planer för att godkännas i samråd ofta använder sig av ett förenklat språkbruk och luddiga formuleringar kring hållbarhet vilket också bidrar till svårigheten att finna en konkret väg för att nå hållbarhetsmål.⁵⁰ Den trestapliga hållbarhetsmodellen har kritiserats i sig för att vara en förenkling av hållbarhetsdiskussionen. Att begränsa en flerstaplig modell till enbart tre aspekter av hållbarhet är en vidgad syn av hållbarhetsbegreppet jämfört med en enstaplig modell. Men genom att begränsa hållbarhet till enbart

⁴⁶ Campbell. 1996. s.298

⁴⁷ Ibid. s.297

⁴⁸ Ibid. s.304

⁴⁹ Ibid. s.301

⁵⁰ Ibid. s.304

ekonomiska, ekologiska, och sociala aspekter riskerar man bortse från att hållbarhet är så mycket mer.⁵¹

Inom planeringen krävs visioner, och i denna mening är hållbarhet som en långsiktigt holistiskt målsättning någonting eftersträvansvärt. För att överhuvudtaget kunna arbeta mot en hållbar urban framtid måste en vision om hur denna kan komma att se ut existera. Vilka metoder som sedan kan användas för att uppnå denna vision är en fråga dagens planerare måste ta tag i. På vägen mot en utopisk målbild är en konfrontation mellan de djupgående konflikter som finns emellan ekonomiska, ekologiska och sociala hållbarhetsintressen oundkomlig.⁵² Campbell föreslår tre åtgärder för att göra hållbarhetsbegreppet mer användbart. Den första, att undvika att tänka på hållbarhet som något endast svart eller vitt. Allt är mer eller mindre hållbart och existerar snarare på en gråskala. Tyngdpunkten bör därför förflyttas från att definiera saker som hållbara eller icke-hållbara till att sträva mot mer hållbarhet generellt. Den andra åtgärden Campbell föreslår är att bredda definitionen av hållbarhetsbegreppet. Om kris är det tillstånd i vilket hållbarhetskretsloppet inte längre kan reproducera sig själv bör hållbarhet vara motsatsen, det vill säga den långsiktiga förmågan för kretsloppet att kontinuerligt reproducera sig självt. Detta såväl för de individuella hållbarhetsaspekterna som på det stora hela. Den tredje åtgärden är att skilja på olika nivåer av hållbarhet, på en specifik och en generell och på en lokal och en global skala.⁵³

3.2 Social Hållbarhet

I de trestapliga modellerna för hållbarhet och så även i Campbells hållbarhetstriangel bör de tre hållbarhetsaspekterna viktas lika för att skapa ett hållbart samhälle. Som tidigare nämnts finns det vissa hinder som begränsar möjligheten att skapa denna jämvikt. Ett av dessa hinder är att målen för hållbarhetsaspekterna är olika klara. Vad det gäller de ekologiska målen för hållbar utveckling finns det en viss form av konsensus. Kring de ekonomiska målen förs en diskussion men i stort förekommer någorlunda likriktade åsikter kring vad begreppet innebär. Men när det kommer till

⁵¹ Littlig, Grießler. 2005. s.67

⁵² Campbell. 1996. s.304

⁵³ Ibid. s.304

mål för den sociala hållbarheten råder det stora meningsskiljaktigheter kring vilka mål man bör sträva efter för att nå en socialt hållbar utveckling. En stor del av denna osämja beror på att social hållbarhet saknar ett klart teoretiskt koncept.⁵⁴ Historiskt sett är det den sociala hållbarheten som har fått ta minst plats i hållbarhetsdiskussionen och även om den sociala aspekten idag är vitt erkänd finns det enligt Littlig och Grießler fortfarande ett behov av en mer klar definition av vad social hållbarhet innebär.⁵⁵

Att social hållbarhet är ett omdiskuterat och svårdefinierat begrepp kan ses i hur olika teoretiker har beskrivit det. Littlig och Grießler utgår i sin definition utifrån Brundtlandrapportens definition av hållbarhet, det vill säga något som, *”...meets the needs of the present without compromising the ability for future generations to meet their own needs.”*⁵⁶

I denna ställer de sig frågan om hur just ordet need, eller behov, bör tolkas vad det gäller social hållbarhet. Vad som räknas som en anständig levnadsstandard, och därmed även vad som räknas som social hållbarhet, skiljer mycket åt beroende på just en sådan definition.⁵⁷ Littlig och Grießler föreslår är att social hållbarhet definieras som samhällskvalitet och att relationen mellan natur och samhälle skall fungera som ett kännetecken för denna.⁵⁸ Campbell definierar istället social hållbarhet som en slags social rättvisa. Han ser kampen mot ett mer socialt hållbart samhälle som sökandet efter en mer jämlik distribution av resurser mellan olika grupper i samhället.⁵⁹

Där mål för ekonomisk och ekologisk hållbarhet diskuteras kan kvantitativa metoder och indikatorer användas. Vad det gäller mål för den sociala hållbarheten är det företrädevis kvalitativa värden används vilket bidrar till svårigheter att uppmäta social hållbarhet. En annan svårighet i att definiera social hållbarhet ligger i att det inte finns någon klar avgränsning mellan de analytiska, normativa och politiska aspekterna. En av anledningarna till detta kan vara att ordet social i sig är svårt att definiera.⁶⁰

⁵⁴ Littlig, Grießler. 2005. S.67

⁵⁵ Ibid. s.69

⁵⁶ UN. 1987. s.16

⁵⁷ Littlig, Grießler. 2005. s.71

⁵⁸ Ibid. s.72

⁵⁹ Campbell. 1996. s.302

⁶⁰ Nyström, Tonell. 2012. s.131

I Bruntlandkommissionens rapport talas det inte specifikt om social hållbarhet, däremot talar man om social utveckling och om att hållbarhet innebär att möta alla människors grundläggande behov för överlevnad. Man menar på att detta så självklart är en central del i hållbar utveckling att det knappt behövs bedyras ytterligare. I rapporten skrivs om möjligheten till arbete som det som skapar grundläggande förutsättningar för människans överlevnad.⁶¹ Att möjligheten att arbeta är en central del av en hållbar utveckling är även någonting Littlig och Grießler tar upp. I Figur 3.2 visar de hur sociala behov knyts samman med miljö genom hållbarhet och att det som verkar över gränsen mellan sociala behov och naturen är arbete. De skriver även om hur hållbarhet som en normativ princip för socio-ekologiska processer fokuserar på den sociala förvaltningen av naturresurser för att försäkra en framtida jämn distribution av resurser och därmed även på att hitta en långsiktig lösning för att bibehålla de ekologiska behov som finns för reproduktion utav de sociala behoven.⁶²

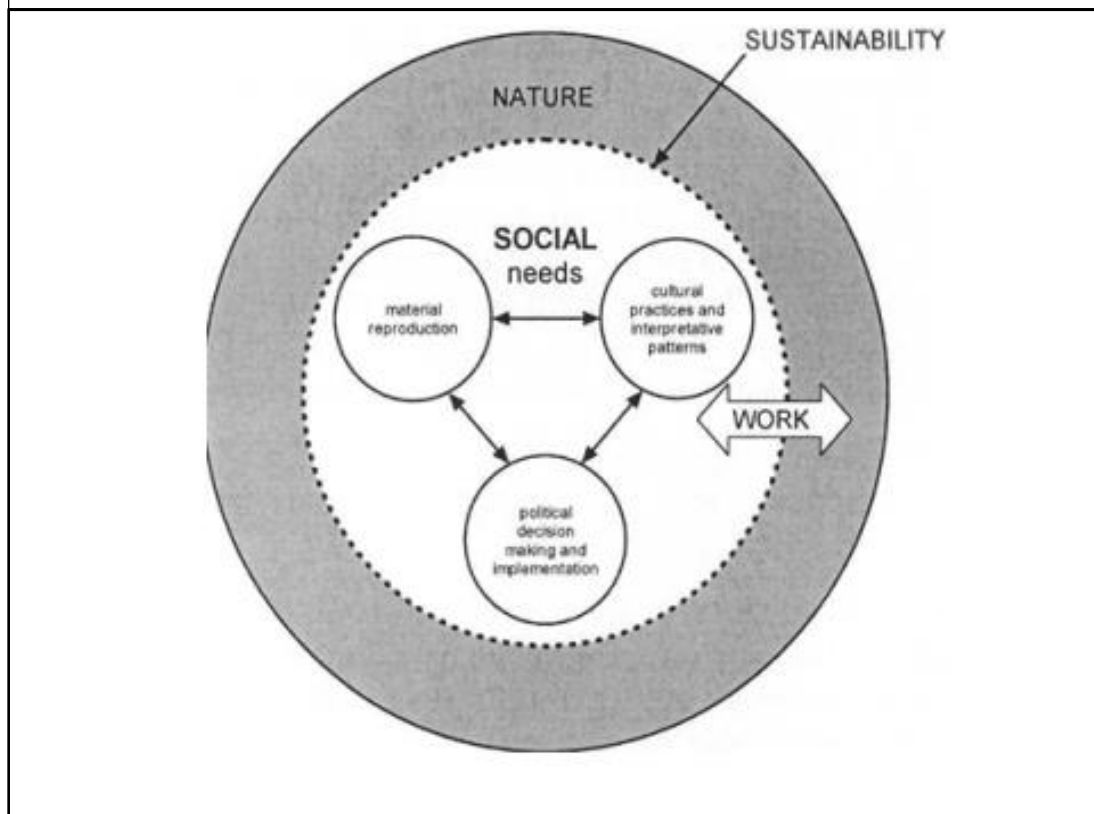
Littlig och Grießler föreslår tre grupper med huvudindikatorer för att bedöma den sociala dimensionen av hållbarhet. I den första gruppen behandlas hur grundläggande behov och livskvalitet uppfylls. Indikatorer inom denna grupp har att göra med inkomst, fattigdom, arbetslöshet, utbildning, hälsa, etc. Den andra gruppen avser social rättvisa inom hållbarhetsdiskursen och förutom en rättvis fördelning av ekonomiska resurser återfinnes här även mer filosofiska tankar kring jämlika möjligheter till en bra livskvalitet och lika möjligheter att vara en medverkande del i samhället. Då denna andra grupp relaterar till möjligheter har även indikatorerna att göra med just möjligheter. Bland annat kan man titta på möjligheten till utbildning och vidareutbildning, jämlikhet mellan könen, och migration. Tredje gruppen som föreslås åsyftar aspekter kring social sammanhållning och indikatorer på detta uppges vara integration i sociala nätverk, involvering i aktiviteter, solidaritet samt attityder kring tolerans.⁶³

⁶¹ UN 1987. s.49

⁶² Littlig, Grießler. 2005. s.72

⁶³Ibid. s.75

Figur 3.2. Littlig och Grießlers modell över social hållbarhet i relation till naturen sammankopplade av arbete.

Det finns många olika definitioner av social hållbarhet och förslag på hur den kan mätas. Därmed är det inte förvånande att det är svårt att på ett effektivt och konkret sätt införliva social hållbarhet och strategier för denna i olika utvecklingspolicys.⁶⁴ Något som är socialt hållbart på en plats är som tidigare nämnts inte nödvändigtvis socialt hållbart på en annan. Konstruktionen och förståendet av det sociala, det vill säga var det sociala bedöms och vem det är som utför denna bedömning är essentiellt för hurvida det sociala kan räknas som hållbart. Mark Davidson skriver om hur det i det sociala hållbarhetsbegreppets vaghet finns en risk att politiska initiativ riktade mot social hållbarhet enbart verkar för att bibehålla de existerande politiska relationer och den ojämna geografiska utveckling som förekommer utan att ifrågasätta hur hållbar denna egentligen är. Därför menar Davidson att en kritisk granskning av den sociala hållbarhetsaspekten utefter storstadens politiska relationer och politiska subjektivitet är ytterst nödvändig.⁶⁵

⁶⁴ Littlig, Grießler. 2005. s.75

⁶⁵ Davidson. 2009. s.614

3.3 Interurban konkurrens

Sättet den urbana miljön planeras och styrs på har under de senaste årtiondena blivit allt mer fokuserat på lokal utveckling för att skapa en växande arbetsmarknad. Phil Hubbard skriver om hur ett skifte från managerialism till entrepreneurialism har observerats i stora delar i världen. Istället för att förvalta välstånd har man öppnat upp allt mer för ett styre riktat mot innovation och entrepreneurialism.⁶⁶ Denna övergång har möjliggjorts av 1970-talets stora ekonomiska recession och den stora avindustrialisering som skedde i västvärlden till följd av detta. Avindustrialiseringen skapade höga nivåer av arbetslöshet och eroderade den bas för ekonomisk tillväxt många länder hade vilket skapade ett politiskt klimat öppet för nya lösningar, något som i sin tur gjorde det möjligt för en entreprenöriell strategi att få stor genomslagskraft.⁶⁷ Den entreprenöriella styrningen av städer karaktäriseras av att staden drivs under mer företagslika former, med ett större risktaganden, högre fokus på kunskapsintensiva branscher, samt ett ökat fokus på marknadsföringen av staden för att attrahera investeringar.⁶⁸

David Harvey menar att det i detta urbana klimat, kännetecknat av en ökande konkurrens, blir allt viktigare för stadens överlevnad att skapa förutsättningar för att locka investeringar och arbetsmöjligheter. I mångt och mycket har dock ett minskande fokus på invånarna i staden, exempelvis skapandet av tillgångar till olika tjänster, gett väg för att fokusera på stadens bild utåt sett.⁶⁹ I många västerländska städer ses ett ökande intresse av platsmarknadsföring och allt större budgetar som läggs på att marknadsföra stadens unika karaktär på en internationell skala. Detta är någonting som Harvey menar blivit huvudobjektivet för att skapa ekonomisk utveckling i urbana miljöer och kommersialiseringen av staden ses idag som en nödvändig strategi för att kunna uppnå mål om att attrahera investeringar och generera tillväxt.⁷⁰

Harvey menar också att urbana studier allt för ofta behandlas separerat från studier kring social förändring och ekonomisk utveckling. Men för att förstå urbana processer är det nödvändigt att även titta på de bakomliggande strukturer som format

⁶⁶ Hubbard. 1996. S1441

⁶⁷ Harvey. 1989. s.5

⁶⁸ Hubbard. 1996. s.1441

⁶⁹ Harvey. 1989. s.3

⁷⁰ Ibid. s.1442

dem till det vi ser idag. Stadens nuvarande form är nämligen en produkt av olika sociala processer som även skapar förutsättningarna för stadens framtida och fortsatta utveckling.⁷¹ Städer styrs på olika sätt allt eftersom styrningen anpassas efter förändringar i stadens ekonomiska, sociala, och politiska kontext.⁷² En av globaliseringens konsekvenser är att medborgare såväl som beslutsfattare till allt högre grad är medvetna om den konkurrens som förekommer mellan olika städer och även det behov som finns att särskilja den individuella stadens sociala, kulturella, och miljömässiga karaktär. Detta är enligt Hubbard en nödvändighet för att kunna stå ut från mängden och locka investeringar i ett internationellt sammanhang då stadens image bygger på vad som påstås vara unikt för just den.⁷³

Harvey menar att urban design i form av imageskapande har underlätta skiftet till entrepreneurialism genom att på sätt och vis kunna dra en ridå framför de sociala och ekonomiska ojämlikheter som ofta uppstår i samband med en allt mer entreprenöriell stadsstyrning.⁷⁴ Detta då de jobb som skapas med urban entrepreneurialism ofta befinner sig i två skilda ändar av inkomstspektrat, antingen väldigt lågavlönade eller mycket högavlönade, vilket skapar ökande skillnader i inkomst och välstånd mellan olika människor i staden.⁷⁵

Ett sätt att se på staden som en plats med fokus på effektivitet och jämlikhet utvecklades under 1990-talets andra hälft och kom att kallas det sociala investeringsperspektivet. Med en bakgrund i kritik av 1980-talets nyliberalistiska tankar om ojämlikhet som en naturlig del av marknaden bygger det sociala investeringsperspektivet istället på att man för att kunna hävda sig i en allt starkare konkurrens behöver minska ojämlikheter. Perspektivet har en stark tonvikt på att kombinera ekonomiska och sociala mål.⁷⁶ Det hela går grundläggande ut på att man investerar resurser på människor idag för att förhindra eller förminska kostnader för framtida sociala problem som eventuellt uppstår utan dessa investeringar.⁷⁷

⁷¹ Harvey. 1989. s.3

⁷² Hubbard. 1996. s.1443

⁷³ Ibid. s.1443

⁷⁴ Ibid. s.1445.

⁷⁵ Harvey. 1989. s.12

⁷⁶ Smyth. Deeming. 2016. s.675

⁷⁷ Nilsson. 2012. s.36

4. Resultat

Sveriges nationella strategi för hållbar utveckling innefattar ett flertal olika områden och en mängd aktörer som alla har ett gemensamt ansvar för att skapa en hållbar framtid. Och fokus i den nationella strategin ligger bland annat på att skapa en hållbar regional utveckling. Vad det gäller specifikt urbana områden finns en strävan efter att skapa hållbar bebyggelse och hållbara boenden.⁷⁸

4.1 Hur arbetar Malmö stad?

Vad gäller Malmö följer staden den nationella strategins riktlinjer men arbetet och olika insatser fokuseras lokalt och mer urbant. I Malmös Översiktsplan står skrivet att ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet alla är självklara mål för stadens framtida utveckling. Översiktsplanen innefattar även strategier kring hur social balans och goda livsbetingelser skapar förutsättningar för medborgarna att uppnå ett gott liv.⁷⁹ Attraktionskraft anges vara någonting som är essentiellt för att skapa en dynamisk och växande arbetsmarknad och därmed en avgörande faktor i många frågor. I planen framgår även tydligt att Malmö vill satsa på den sociala hållbarheten. Staden planerar att växa inåt, man vill läka samman de sociala klyftor som under lång tid kunnat ses, samt bryta barriärer.⁸⁰

*”På samma sätt som investeringar gjorts i stadens infrastruktur ska vi investera i det mänskliga Malmö.”*⁸¹

Social hållbarhet definieras inte som någonting specifikt i Malmö stads översiktsplan. Däremot omnämns mål kring ett samhälle där både dagens och framtidens malmöbor har förutsättningarna att skapa ett gott liv.⁸² Grundläggande behov ses bland annat som tillgång till arbete och försörjning, tillgång till bostad, möjligheten till en god utbildning, att känna sig trygg, och att ha tillgång till en bra vård. I människans grundläggande behov läggs även aspekter som möjligheten att delta i demokratiska processer, känslor av delaktighet i olika sammanhang och möjligheten att kunna ta del av olika kulturella aktiviteter. För att en stad skall vara

⁷⁸ Regeringskansliet. 2002. s.9

⁷⁹ Malmö stad. 2014. (2) s.6

⁸⁰ Stjernfeldt Jammeh. 2014. s.5

⁸¹ Ibid. s.5

⁸² Malmö stad. 2014. s.6

socialt balanserad krävs även en jämställdhet mellan människorna i den. Och för att detta skall vara riktigt behöver det finnas lika möjlighet för alla. Det vill säga att alla, oavsett erfarenhet, behov och prioriteringar ska ha möjligheten att inte bara utforma sitt eget liv utan även kunna påverka sin omvärld. Människor med olika livsupplevelser ska alla kunna delta och höras i frågor som gäller stadens planering och utformning.⁸³

I detta arbete är det viktigt att se till hela Malmö, att i arbetet ta hänsyn till människor från samtliga områden i staden. En ambition finns om att kunna läka samman delar av staden som idag inte har mycket att göra med varandra, man vill bryta såväl fysiska som mentala barriärer. En viktig del i strategin för att uppnå just detta är att minska skillnader i livsvillkor som registrerats mellan de olika stadsdelarna.⁸⁴ Stora delar av stadens socio-ekonomiska utveckling anses dock ligga utanför den fysiska planeringen och därmed krävs åtgärder i form av främst sociala eller politiska insatser för att kunna minska skillnader i livsvillkor. Stadens fysiska miljö ses däremot som ett ramverk för social interaktion och en arena som kan underlätta de sociala och politiska insatser som genomförs. Genom att planera gator, torg, bostadskvarter, vägar, parker, etc. skapar man olika goda möjligheter för en mer jämställd och mer socialt hållbar stad.⁸⁵ En sak som även diskuteras när det kommer till att skapa en mer jämställd och socialt hållbar stad är frågan om en god folkhälsa. För Malmö är utjämning av hälsoskillnader en högst prioriterad fråga då god hälsa anses vara en förutsättning för utveckling av samhället. Stora delar av de insatser som sätts in för att minska klyftor i hälsa är detsamma som de som sätts in för att åstadkomma en mer socialt hållbar stad överlag.⁸⁶

Ett Malmö med god social hållbarhet, där invånarna känner sig trygga, är en mycket viktig del i att skapa attraktivitet då trygghet och möjligheter lockar människor till staden. Att uppvisa en stad med högt utbildade medborgare visar på goda förutsättningar för stadens näringsliv och är därför även en faktor för attraktivitet.⁸⁷ Och den bild staden idag presenterar är en av hållbarhet. Hållbarhet

⁸³ Malmö stad. 2014. s.15

⁸⁴ Ibid. s.15

⁸⁵ Ibid. s.16

⁸⁶ Ibid. s.23

⁸⁷ Ibid. s.16

underbyggt av innovation och nytänkande. En stad som bygger för framtiden med människan i fokus.⁸⁸

När det kommer till det sociala investeringsperspektivet har Malmö stad i många år investerat pengar i sociala investeringsfonder i syfte att kunna arbeta med förebyggande insatser. År 2014 fanns det tre olika sådana fonder, en riktad till arbete med barn och unga, en till för förebyggande arbete mot hemlöshet och en riktad mot personhälsa. Mest pengar lades på arbete med barn och unga.⁸⁹

4.2 Malmökommissionens arbete

Malmökommissionens rapport uttrycker tydligt att den fysiska miljön är nära sammankopplad med ojämlikheter i hälsa och att det är essentiellt att arbeta mot en hållbar stadsutveckling då detta bidrar till en integrerad stad med ökad jämlikhet. Detta återfinns i ett speciellt kapitel ägnat åt boendemiljö och stadsplanering i vilket det presenteras olika målområden och tilltänkta åtgärder.⁹⁰ En av huvudstrategierna i detta är att omvandla fysiska barriärer som separerar olika stadsområden till sammanlänkade platser.⁹¹

Satsningar på social hållbarhet i Malmö är tänkta bidra till minskande klyftor i samhället och indirekt även verka för en mer jämlik hälsa malmöbor emellan. Men det finns även direkta satsningar på hälso- och sjukvård då även hur individen hjälps eller tar hjälp av denna i mångt och mycket kan bero på individens socio-ekonomiska förutsättningar och vilken plats i samhället denna anser sig ha. Därför rekommenderas Malmö stad och Region Skåne i Malmökommissionens slutrapport att upprätta en handlingsplan som ska bidra till en hälso- och sjukvård för alla med förbättrade interkulturella kompetenser och kunskaper om just de sociala faktorernas betydelse för individens livsvillkor.⁹² Malmökommissionen rekommenderar även en översyn av samorganisation över barns hälsa för att skapa ett system som kan följa hälsoutvecklingen hos samtliga barn i Malmö.⁹³

⁸⁸ Kommunförbundet Skåne. 2015. s.6

⁸⁹ Balkfors et al. 2014. s.269

⁹⁰ Englund. 2013. s.17

⁹¹ Malmö Stad. 2013. s.67

⁹² Ibid. s.69

⁹³ Ibid. s.27

Man vill i Malmö stads översiktsplan arbeta för det mänskliga Malmö. Och det mänskliga Malmö anses även vara ett socialt hållbart Malmö. I kommissionen för ett socialt hållbart Malmö slutrapport återfinns 24 mål och 72 åtgärder för att nå ett mänskligt och socialt hållbart samhälle. Två övergripande rekommendationer presenteras vilka inrymmer de mål och åtgärder som tas upp. Den första, att etablera en social investeringspolitik som kan utjämna skillnaderna i levnadsvillkor och göra samhällssystemen mer jämlika. Den andra, att förändra de processer som återfinns i staden genom att ändra arbetssätten så att de blir mer demokratiska.⁹⁴ De två övergripande rekommendationerna bygger på fem perspektiv som ses som motiv för en fortsatt förändring. Dessa är mänskliga rättigheter, hållbarhet, samhällsintegration och delaktighet, jämställdhet samt sociala investeringar. Kort sagt anses alla människor ha samma rättighet till förutsättningar för en god hälsa då denna är en av de grundläggande bultarna för att kunna skapa resurser för utveckling, till exempel i skola, på jobb och i skapandet av sociala relationer.⁹⁵ Det kan allt för lätt skapas en negativ spiral där en sviktande hälsa leder till än sämre förutsättningar att kunna påverka sina livsvillkor och därmed är det för den sociala hållbarheten av största vikt att socialt investera i att utjämna skillnader mellan olika människors livsvillkor redan i en ung ålder.⁹⁶

I Malmökommissionens rapport klargörs att ett hinder för att uppnå mål kring social hållbarhet är att kommunens nuvarande styrsystem har ekonomisk tillväxt i fokus och därmed lägger störst vikt vid den ekonomiska hållbarheten. Enligt kommissionen bör större utrymme ges för tankar om sociala investeringar. Detta då alla utgifter som rör sociala investeringar inte ses som investeringar utan snarare kostnader som avleder resurser från den ekonomiska tillväxten. Malmökommissionen rekommenderade i sin slutrapport att initiera en social investeringspolitik, med grund i ett socialt investeringsperspektiv. Detta borde enligt dem innefatta bland annat sociala investeringsfonder.⁹⁷

⁹⁴ Englund. 2013. s.16

⁹⁵ Malmö stad. 2013. s.67

⁹⁶ Ibid. s.8

⁹⁷ Ibid. s.49-50

4.3 Uppföljning av Malmökommissionens rekommendationer

Stadsdirektören i Malmö tillsatte sju tvärssektoriella styr- och ledningsgrupper för olika områden för arbete och utvärdering av Malmökommissionens rekommendationer. En av dessa är Styrgruppen för social hållbarhet som har haft i uppdrag att följa och stödja arbetet för ett socialt hållbart Malmö utefter tidigare uppsatta mål kring social hållbarhet. Uppföljningen av stadens hållbarhetsarbete har även innefattat olika former av stöd till nämnder och förvaltningar i strategiarbete för social hållbarhet. Däribland en mängd genomförda utbildningar, workshops, och presentationer till olika ledningsgrupper, politiska nämnder och arbetsgrupper. En annan del i det fortlöpande arbetet är omvärldsbevakning för att se till vad som görs gällande social hållbarhet och jämlik hälsa inte bara i Sverige utan även internationellt för att hämta nya erfarenheter och taktiker i det framtida arbetet. Malmö stad var först ut i Sverige med att skapa en lokal kommission kring just social hållbarhet. År 2016 hade ett 15-tal andra kommuner antagit ett liknande förändringsutbyte och ett nätverk städer emellan har etablerats för kunskapsutbyte angående frågor gällande social hållbarhet.⁹⁸

Kommunfullmäktige har beslutat om nio målområden inom vilka det finns individuella nämnder som har ett ansvar att ta fram underlag för hur man arbetar. Detta arbete har sedan granskats av Malmö stad ur ett perspektiv i vilket man belyser hur och om nämnderna arbetar utefter Malmökommissionens rekommendationer och på vilket sätt man ser till jämlik hälsa då det specifikt efterfrågas i målen. I sin redovisning uppger Malmö stad att man jämfört med tidigare år ser en större utsträckning av nämndernas redovisningar av hur de tar hänsyn till aspekter av jämlikhet. Exempelvis har man betonat att man ska nå ut till hela staden och det noteras en stark medvetenhet av de socioekonomiska skillnadernas betydelse för malmöborna i nämndernas redovisningar. Föreslagna åtaganden innefattar en utbyggnad av kollektivtrafik och cykelbanor i och mellan olika delar av staden.⁹⁹

Flertalet av nämndernas mål innefattar ett socialt investeringsperspektiv i vilket man vill skapa långsiktiga förutsättningar till självförsörjning. I detta arbete lyfts vikten av tidiga satsningar bland barn och unga och arbetet i skola och förskola fram. Ett antal nämnder beskriver betydelsen av samverkan mellan näringslivet och civilsamhället, inte minst i frågan om hur man ska nå och adressera de som står

⁹⁸ Malmö stad, Stadskontoret. 2017. s.10

⁹⁹ Ibid. s.16

utanför arbetsmarknaden.¹⁰⁰ Ett flertal nämnder nämner en ökad medvetenhet om de socioekonomiska aspekternas betydelse och med hänvisningar till områdesundersökningar pekar men på hur socioekonomi och geografi hänger ihop.¹⁰¹ Även åtgärder som att investera resurser där otrygghet upplevs som störst och att arbeta mot kunskapsallianser omnämns vad det gäller att skapa ett hållbart stadsrum. För att minska gapet mellan människor skall fler mötesplatser i offentliga rum skapas, även kollektivtrafiken som är en offentlig plats med möjlighet till sociala möten och att skapa en ökad rörlighet i staden skall prioriteras.¹⁰²

Miljönämnden har arbetat löpande med inkludering och likvärdigt bemötande genom att se över de dokument och hemsidor och förbättra språk och innehåll så att det kan vara tillgängligt för samtliga medborgare. Man har även arbetat konkret med jämlikhet- och hållbarhetsfrågor, bland annat i projektet Jämställda platser som genomfördes på olika platser runt om i Malmö och inkluderade unga i skapande av trygga och jämställda offentliga platser.¹⁰³ Stadsbyggnadsnämnden uppger att de i sitt arbete testat nya verktyg och arbetssätt i stadsplaneringsprocessen för att nå ut till fler Malmöbor än tidigare. Bland annat har man arbetat med att utveckla planer i 3D modeller och med att skapa möjlighet att lämna synpunkter på pågående arbeten digitalt.¹⁰⁴ Man uppger även att stadsbyggnadskontoret aktivt arbetar med att nya detaljplaner skall bidra till en ökad blandning och minskad segregation i stadsrummet. Detta genom att skapa områden med blandade funktioner och aktörer samt att skapa ytterligare möjligheter till interaktion i det offentliga rummet.¹⁰⁵

Överlag ses i nämndernas arbeten innefatta ett ökat fokus och medvetenhet kring jämlika villkor och socioekonomiska aspekter vid utvecklingen av stadsrummet. Dock är det svårt att utläsa något om vilka effekter nämndernas arbete haft på invånarnas hälsa och de ojämlikheter i hälsa som länge observerats. Därmed bör ett system för att kunna följa skiftningar i hälsa arbetas fram vilket är syftet i en planerad hållbarhetsrapport.¹⁰⁶

¹⁰⁰ Malmö stad, stadskontoret. 2017. s.17

¹⁰¹ Ibid. s.18

¹⁰² Ibid. s.19

¹⁰³ Ibid. s.24

¹⁰⁴ Ibid. s.26

¹⁰⁵ Ibid. s.27

¹⁰⁶ Ibid. s.33

I Malmökommissionens arbete omnämns social investeringspolitik som en metod att göra samhällets system mer jämlika. I nämndernas arbete omnämns socialt investeringsperspektiv och det beskrivs hur man kan arbeta med att investera i tidiga insatser. Bland annat pekar skolinspektionens tillsyn på vikten av ett socialt investeringsperspektiv inom skolan.¹⁰⁷ I uppföljningen redovisas även projekt som finansieras ur sociala investeringsfonden och flera nämnder anger i sina mål att ett socialt investeringsperspektiv skulle vara positivt för att kunna påverka de långsiktiga möjligheterna för individens självförsörjning.¹⁰⁸ Dock visar uppföljningen även på att det behövs ett fortsatt arbete för att utveckla metoder och verktyg för att tydliggöra ett socialt investeringsperspektiv.¹⁰⁹

En utmaning som många nämnder tar upp är vikten av att ha kunskap om befolkningens socioekonomiska villkor och hur fördelningen av olika resurser och verksamheter ser ut i staden så att man kan rikta insatser dit de behövs som mest. Ett hinder i detta är att statistik kring befolkningens socioekonomiska villkor är bristfällig. Malmökommissionen föreslog en mängd olika former för att följa utvecklingen som alla hanterats genom utredningsdirektiv till stadskontoret men inte ännu tagits i användning. Då frågorna är komplexa och förutsättningarna som påverkar hälsa ständigt påverkas av vad som händer i omvärlden kommer även dessa metoder för att följa denna utveckling behöva uppdateras kontinuerligt.¹¹⁰

4.4 Malmö fortsatta och framtida arbete

När det kommer till att skapa förutsättningar för stadens attraktionskraft är det bland annat Öresundsregionen som fortsatt ses som en otroligt viktig faktor för regionen och Malmö framtida förmåga att loka invånare, resurser, företag och besökare till staden.¹¹¹ För att en stad ska uppfattas som attraktiv krävs det att en social balans uppnås. I obalans bidrar de sociala klyftorna och skillnaderna i livsvillkor till att påverka stadens ekonomiska utveckling negativt och en negativ ekonomisk tillväxt ger i sin tur sämre förutsättningar att värna om miljön. För att skapa en attraktiv stad

¹⁰⁷ Malmö stad, stadskontoret. 2017. s.20

¹⁰⁸ Ibid.. s.35

¹⁰⁹ Ibid. s.6

¹¹⁰ Ibid. s.34

¹¹¹ Stjernfeldt Jammeh. 2014. s.5

krävs det därför att de olika hållbarhetsaspekterna är någorlunda jämnt balanserade och prioriterade i stadens framtida arbete.

Ett hållbarhetsprojekt, som dessutom bygger på Malmökommissionens strategi kring omvandlandet av barriärer och starkare kopplingar mellan olika områden är Amiralstaden. Amiralstaden är ett samlingsnamn för ett antal stadsutvecklingsprocesser kring den planerade Station Rosengård.¹¹² Projektet väntas även ge positiva effekter på de kringliggande områdena Sofielund, Annelund, Östra Sorgenfri, Emilstorp och Rosengård.¹¹³ En av huvudambitionerna är att aktivt föra en medborgardialog för att ge invånarna möjlighet att påverka sin boendemiljö. Speciellt i detta projekt är att det hittills mycket fokuserats på målgruppen barn och ungas aktiva deltagande i stadsutvecklingsprocessen.¹¹⁴ Målet är att sudda ut fysiska såväl som mentala barriärer mellan det utvecklingsområdet och de omliggande områden som redan existerar. Något som görs klart är att projektet för att kunna lyckas med sina målsättningar kring försvagandet av gränser mellan stadsdelar inte ska ses som ett nytt område utan endast som ett samlingsnamn på en geografisk kraftansträngning.¹¹⁵ Amiralstaden är en del i *Bygga om dialogen*, ett projekt som ämnar använda sig av fysiska investeringar för att genom en hävstångseffekt nå sociala mål. Projektet drivs av Malmö stad i samverkan med aktörer från både privata och offentliga sektorn.¹¹⁶

Vad gäller Malmös politiska företrädare diskuterades under ett panelsamtal om Malmö efter valet främst två huvudfrågor, jämställdhet och arbete. Vid samma panelsamtal uttryckte sig representanter med olika politiska inriktning från kommunstyrelsen och kommunfullmäktige kring hur Malmös fortsatta utveckling bör se ut. Speciellt Hanna Thomé, företrädare för Vänsterpartiet och ledamot i kommunstyrelsen uttryckte stor oro över de ökade klyftorna i samhället då det med dessa inte går att skapa ett jämställt Malmö. Ett mer jämlikt samhälle är ett tryggt samhälle. Och ett tryggt och jämlikt samhälle där individen har mer inflytande skapar bättre hälsa. För att nå detta samhälle är möjligheten till arbete otroligt viktig för individen. Thomé ansåg att de pengar som behövs för att uppnå de uppsatta mål staden har finns men behöver omfördelas på en statlig nivå för att satsa mer på de

¹¹² Malmö stad. 2018. (4)

¹¹³ Andersson. Bratel. 2016. s.5

¹¹⁴ Ibid. s.13

¹¹⁵ Hållbar stad. 2017.

¹¹⁶ Balkfors et al. 2014. s.271

individuella kommunerna och deras välfärd. Hon trycker även på Malmökommissionens tydliga utlåtande om att satsningar kring social hållbarhet bör se tidigt och att förebyggande arbete är något man bör satsa på.¹¹⁷

Katrin Stjernfeldt Jammeh, kommunstyrelsens ordförande och representant för Socialdemokraterna i Malmö, håller med Thomé om att möjligheten till arbete är någonting man bör satsa på. Det bör ligga ett fokus på folks möjlighet att bli självförsörjande då möjligheten att försörja sig själv leder till bättre hälsa, större frihet, mer makt, och ökat inflytande.¹¹⁸ Dock är den arbetsmarknadspolitik som förs idag statlig och passar väldigt få kommuner, inte heller Malmö. Därför används ofta kommunala pengar till att försöka anpassa och förbättra de statliga åtgärderna på ett lokalt plan. Det behövs mer lokalt inflytande om vi ska klara frågor om social hållbarhet. Stjernfeldt Jammeh befäster även socialdemokraterna i Malmös vilja att säkra att den positiva utveckling som sker i Malmö ska nå och omfatta fler då stora delar av stadens befolkning i dagsläget inte har någon möjlighet till detta. Samt att de vill satsa på att skapa trygghet och framtidstro för alla malmöbor, oavsett var i staden de bor. Många av de sociala projekt som genomförts i staden har varit lyckade och lyft människor. Men det som behövs är projekt som inte bara hjälper människor som ha det svårt utan projekt som systematiskt ändrar de bakomliggande orsaker till att människor har det svårt. Skolan är en förutsättning för att individen ska ha en möjlighet att nå en bra framtid och för att fler skall kunna ha förutsättningar att bli självförsörjande. Även sättet staden byggs på är essentiellt för att nå en hållbar utveckling, här måste man kombinera det fysiska byggandet med socialt arbete. Detta därför att fysiska och sociala investeringar går hand i hand.¹¹⁹

Roko Kursar, företrädare för Liberalerna och ledamot i kommunstyrelsen, anser likt Stjernfeldt Jammeh att det är viktigt att satsa på både fysiska och sociala åtgärder och vill centrera detta arbete kring trygghet. För att uppnå satta mål bör Malmö satsa på arbeten, jobb, och skola. Bassem Nasr, ledamot i kommunfullmäktige och representant för Miljöpartiet, uttrycker sig om att Malmö är unikt. Malmö skiljer sig från resten av Sverige, bland annat genom en högre andel inflyttning och närheten till Danmark. Och att staden befinner sig i en gränsregion liksom den högre andelen

¹¹⁷ Valdebatt Malmö. 2018.

¹¹⁸ Ibid.

¹¹⁹ Ibid.

inflyttningar gör att det behövs specifika åtgärder som är anpassade utefter just de problem Malmö upplever för att kunna uppnå mål kring en social hållbarhet.¹²⁰

I Malmökommissionens slutrapports kölvatten har Malmö stad 2018 antagit en strategi för att arbeta mot de globala hållbarhetsmål som sats upp. Namnet på denna långsiktiga hållbarhetsstrategi är *Agenda 2030* och i och med denna har staden åtagit sig att till senast år 2030 utveckla ett holistiskt och integrerat sätt att arbeta mot de globala målen. *Agenda 2030* innebär att Malmö stad integrerar FN:s globala mål för en hållbar utveckling i kommunfullmäktiges mål. Likt tidigare strategier syftar agendan till att uppnå jämställdhet, utrota fattigdom, förverkliga mänskliga rättigheter för alla samt skapa ett långvarande skydd för de naturresurser som finns. Som tidigare hållbarhetsstrategier är även det övergripande målet att skapa en hållbar utveckling genom att balansera sociala, ekonomiska och ekologiska aspekter av hållbarhet.¹²¹ I agendan ingår att integrera de globala målen i lokala styr- och ledningssystem, exempelvis kommer inför 2019 års budget de globala målen integreras och konkretiseras i kommunfullmäktigemålen och redan år 2020 skall de vara en del utav budgetprocessen. Under 2018 testar man även olika verktyg och metoder med syfte att tydliggöra konsekvensanalyser från samtliga aspekter av hållbar utveckling.¹²²

Christer Larsson, stadsbyggnadsdirektör i Malmö stad och kommissionär i Malmökommissionen, anser att Malmö kommer att klara av det långsiktiga förändringsarbete som staden står inför för att göras hållbart inom samtliga aspekter. *”... Vi har gjort det förr. Staden har en gång lyft sig från en industristad i djup kris till en kunskapsstad med en sprudlande framtidstro och kaxighet som få andra, Då lärde vi oss att få saker att hända och nu har vi både viljan och kunskapen till ett lyft.”*

Att det skulle fungera bra att göra Malmö till en fullt ut hållbar stad baserar Larsson på att de förutsättningar han ser för förändring är positiva i staden. Han uttrycker även att avståndet mellan politiker och tjänstemän är kortare än i andra städer som exempelvis Stockholm.¹²³

¹²⁰ Valdebatt Malmö. 2018.

¹²¹ Malmö stad, kommunstyrelsen. 2018. s.1

¹²² Ibid. s.2

¹²³ Englund. 2013. s.17

5. Analys och Diskussion

Hållbarhet och den konflikt och det samspelet som existerar mellan de olika hållbarhetsdimensionerna har genom planeringens historia länge varit den grund man byggt på och kring. Begreppet har stor tolkningsfrihet, är kritiserat, och hur användbart det egentligen är i den konkreta planeringen är ifrågasatt. På en global liksom på en lokal skala har hållbarhetens betydelse trots sin vaga definition under många år blivit allt tydligare för samhällets fortsatta utveckling. Och att samtliga av hållbarhetens aspekter är viktiga ändrar inte det faktum att de i praktiken prioriteras olika mycket. I dagens städer och det allt mer konkurrensfyllda klimat som existerar prioriteras ofta den ekonomiska hållbarheten över ekologiska och sociala aspekter. Det faktum att staden i de flesta fall ses som en plats i konkurrens med andra städer visar på att dagens planering tenderar att prioritera de ekonomiska aspekterna. Mer ekonomiska resurser skapar utökade medel för social utveckling och i teori förutsättningar för en mer jämlik social utveckling i samhället. Men i många fall har den ökande interurbana konkurrensen snarare lett till mindre fokus på att skapa tillgång till tjänster för invånarna och mer fokus på att presentera en attraktiv bild för att locka investeringar utifrån. Detta verkar dock inte stämma in på fallet Malmö då en grundläggande del i stadens identitetsskapande bygger på att åtgärda och utjämna de brister som ses i samhället vilka påverkat stadens invånare.

Frågor kring social hållbarhet är troligen lättare att relatera till för individen än frågor centrerade kring ekonomisk eller ekologisk hållbarhet. Detta på grund av att dessa rör individen direkt på ett annat sätt än övriga hållbarhetsperspektiv. Ekonomiska och ekologiska förhållanden påverkar individens liv men detta är snarare som en konsekvens av någonting annat medan de beslut som fattas angående social hållbarhet för det mesta sker på en lägre nivå av beslutsfattandet då en plats unika sociala förutsättningar avgör vilka åtgärder som tas. Samtliga aspekter av hållbarhet är som sagt kopplade till varandra och existerar i ett slags samverkan under konkurrens. Men för den gemene människan är troligen frågor centrerade kring den mänskliga upplevelsen lättare att relatera till än frågor som rör materiella ting.

Malmö stads profilering i hållbarhet bidrar till att ge dess invånare en bild av en identitet att identifiera sig med. Och om detta arbete utförs och man lyckas skapa en image som människor identifierar sig med bidrar detta till att skapa en ökad social sammanhållning. Större social sammanhållning kan i sin tur leda till känslor av

trygghet vilket gör att fler vågar ta plats i staden och uttrycka sina tankar kring dennas uppbyggnad och fortsatta förändring. Och med fler människor involverade i stadens utveckling underlättas arbetet med att skapa en stad för alla, en mer jämlik och socialt hållbar stad. Kort sagt skulle man kunna se ett lyckat skapande av image som positivt för folkhälsan då en lyckad image har potentiella möjligheter att långsiktigt förbättra stadens socioekonomiska situation.

Mycket av Malmö stads arbete kring social hållbarhet bygger på att kunna använda sig av den innovation och kunskap som finns i staden. Man titulerar sig kunskapsstaden Malmö och vill skapa social balans, men även en av norra Europas mest stimulerande och kreativa miljöer. Att visa sig som en stad med högt utbildade medborgare visar på goda möjligheter för stadens näringsliv. Satsningar på kunskapsstaden Malmö är därför gynnsamma då man visar upp en attraktiv bild av en stad där näringslivet speciellt inom de kunskapsbaserade näringarna frodas. I denna profilering gäller det att verkligen se till att staden blir den inkluderande och jämlika mötesplats man har i visionen så att man inte enbart formar framtiden efter de människor som passar in i tanken om ett kreativt, högutbildat och tekniskt avancerat Malmö. Skapandet av en sådan bild skulle bidra till att alienera många från den identitet som ges av staden. Malmös arbete med mångfald och jämlikhet är därmed mycket viktigt för att skapa ett sammanhållet Malmö där de människor som bor i staden känner en koppling till den. Arbetet med att utjämna och sudda ut skillnader mellan grupper i samhället bör inte ske till den grad att stadens kulturella identitet försvinner då även denna, liksom stadens hållbarhets- och kunskapsprofilering, anses vara en attraktiv faktor som lockar besökare, investeringar och näringsliv.

Stora delar av de insatser som i Malmö sätts in för att minska klyftor i hälsa är detsamma som de som sätts in för att åstadkomma en mer socialt hållbar stad överlag. Detta på grund av att hälsofrågor har socio-ekonomiskt bakomliggande faktorer och inte kan förändras utan att även ändra vissa samhällsstrukturer. I fallet Malmö ses hälsa som en indikator för sociala ojämlikheter är därmed vägledande för social hållbarhet. Och just på grund av att hälsa och välfärd är så nära sammankopplade med sociala ojämlikheter är stadens arbete kring att utjämna dessa otroligt viktigt då det visar på långsiktiga tankar kring hållbarhet då man tar sig an de strukturer som anses vara roten till problem som ses.

Brundtlandkommissionens rapport skriver om jobb som den faktor som skapar grundläggande förutsättningar för människans förmåga att överleva. Även

Littlig och Griebler ser arbete som den faktor som binder samman social hållbarhet med naturen i Figur 2. Arbete skulle kunna ses som det ekonomiska som binder samman faktorer av social och ekologisk natur och skapar då en liknande modell av hållbarhet som Campbells hållbarhetstriangel. Även Malmös lokalpolitiker talar om arbete och möjligheten till självförsörjning som något essentiellt för den sociala hållbarheten och individers hälsa. Dock verkar inte någon definition kring vad självförsörjning faktiskt innebär finnas i några dokument vilket kan vara problematiskt då den inkomst som förutsätter självförsörjning inte är satt. Arbete ses alltså som någonting som är essentiellt för att skapa hållbarhet, medan denna faktor i sin tur används för att attrahera investeringar. Hållbarhet och god hälsa används bland annat i stadens image för att skapa ett attraktivt näringsliv i syfte att skapa nya arbetsmöjligheter. Likt det ”hållbarhetens kretslopp” som Campbell presenterat hänger hållbarhet och arbete samman med skapandet av det attraktiva Malmö som kan locka både investeringar och människor.

Sverige som nation har länge varit intresserade av hållbarhetsfrågor och involverade i dessa på internationell nivå. Malmö anses idag vara en av världens mest hållbara städer. Och behovet att särskilja sig från andra städer i den interurbana konkurrensen har öppnat upp för ett ökat arbete med hållbarhet i staden. Det är eventuellt så att den ökande konkurrensen gjort ett mer intensivt arbete mot hållbarhetsidealen nödvändigt. Detta då stadens hållbarhetstänk varit ett lyckat skapande av en positiv bild som tagits efter av andra städer som sett Malmös framgångar och velat efterlikna dem. För att hålla sig på en hög nivå i det konkurrens klimat som existerar städer emellan behöver Malmö för att kunna använda sig av den bild man skapat fortsätta ligga i spetsen för arbete med hållbar utveckling.

Någonting högst intressant är att Malmö trots att de har en så pass stark profilering mot hållbarhet väljer att inte definiera vad de menar med hållbarheten. Inte heller begreppet social hållbarhet, som är en grundpelare i hållbarhet och ett begrepp man använder sig otroligt mycket av i stadens planering har definierats i de dokument som studerats. Lösa definitioner och fraser som hänvisar till Brundtlandkommissionen och Marmotkommissionens definitioner förekommer. Frågan är huruvida det är för att dessa definitioner anses vara goda grundläggande begrepp att bygga vidare från eller tacksamt vaga begrepp att använda för att slippa skarpa definitioner som kräver ett annat arbete som även kan granskas djupare. Som Campbell skriver är begreppet hållbarhet otroligt luddigt och kanske är det så att

social hållbarhet är ett tacksamt begrepp att använda sig av just därför. De exempel som finns över stadens olika projekt och satsningar gällande hållbarhet och social hållbarhet visar på att det finns ett stort intresse för dessa frågor. Huruvida detta intresse mest bygger på att skapa en god stad för sina medborgare eller för att det krävs i den interurbana konkurrensen är en komplex fråga. Troligen är båda viktiga aspekter för stadens politiker. En stad där medborgarna trivs bidrar till att skapa attraktivitet i den interurbana konkurrensen och därmed är det gynnsamt att satsa på att skapa en välmående stad med medborgare som trivs.

Nya strategier kring hållbarhet och hållbar utveckling utvecklas fortlöpande med stadens arbete kring begreppen. Men trots att de strategier och processer som används för att hantera hållbar utveckling uppdateras använder man sig i dessa strategier av mer eller mindre samma definition som Brundtlandkommissionen i rapporten *Our Common Future*. Detta är oroväckande då det i samma rapport betonas att hållbar utveckling är ett dynamiskt begrepp som behöver förändras i takt med skiftningar i resursanvändning, teknologisk utveckling och institutionella skiften. Att någonting är hållbart på en plats behöver inte innebära att det är hållbart på en annan och den lösa definition av hållbarhet Malmö använder sig av gör arbetet med begreppen svårt att utvärdera.

6. Slutsats

Social hållbarhet i balans med ekonomisk och ekologisk hållbarhet är en förutsättning för en hållbar utveckling. I fallet Malmö har man valt att profilera sig inom just hållbarhet som är ett genomgående tema i stadens översiktsplan. Stadens ökande klyftor i hälsa mellan olika grupper i samhället ses som en effekt av de ökande socioekonomiska klyftor som växt fram efter 1970-talets avindustrialisering. Omskapandet i identitet för Malmö från industri- till kunskapsbaserad har även fört med sig ett behov att omforma stadens identitet och image.

Stadens arbete med social hållbarhet är ingående och kontinuerligt, man vill att de positiva effekter som stadens framgångar har ska nå alla boende i staden. Dock saknas en klar definition av begreppet hållbarhet vilket gör arbetet svårt att utvärdera. En utmaning många nämnder tog upp i utvärderingen av Malmökommissionens arbete var vikten för social hållbarhet av kunskap om befolkningens socioekonomiska villkor och fördelningen av dess i staden. Mycket av arbetet kring den sociala hållbarheten går därmed ut på att utbilda olika beslutsfattare, nämnder och förvaltningar kring stadens hållbarhetssituation och detta arbete är inte någonting som syns direkt i stadsrummet utan har mer långvariga effekter.

Den fysiska miljön i staden ses som den arena inom vilket sociala interaktioner genomförs. Genom att förändra stadens fysiska utseende förändrar man även arenan och förutsättningarna för social interaktion och möjligheten att skapa social hållbarhet. Något Malmökommissionen rekommenderade var att arbeta med att omvandla fysiska barriärer som separerar olika områden i staden till sammanlänkade platser. I Malmös översiktsplan vill man arbeta efter Malmökommissionens rekommendation. Men inte bara fysiska barriärer behöver omvandlas eller försvagas. I staden ska det göras satsningar på att bryta såväl fysiska som mentala barriärer. Ett exempel på ett projekt som påbörjats med just denna ambition är Amiralstaden vilket visar på många av stadens strategier för att skapa social hållbarhet.

Den bild Malmö presenterar utåt är en av hållbarhet underbyggd av innovation och nytänkande. Malmö skall vara en stad som bygger för framtiden med människan i fokus. Stadens hållbarhetsprofilering grundar sig mycket i arbetet kring social hållbarhet och satsningarna på att utjämna de ojämlikheter i hälsa som länge setts i staden. Det är alltså essentiellt för Malmös image att arbetet med stadens sociala hållbarhet även visar på resultat i form av minskande klyftor mellan olika

socioekonomiska grupper i samhället då detta är en indikator på att arbetet är på rätt väg. Då hållbarhet är någonting man profilerar sig skarpt inom är inte stadens framgångar inom ekonomisk och ekologisk hållbarhet nog utan även den sociala aspekten av hållbarhet måste hänga med för att Malmö skall kunna fortsätta titulera sig som världsledande inom hållbarhet.

En metod man valt att använda sig av för att nå en attraktiv och socialt hållbar stadsutveckling är sociala investeringar. Det sociala investeringsperspektivet är något man utvecklar i dokument för stadens fortsatta tillväxt och även något som nämns i de flesta nämnders utvärderingar.

Kortfattat kan man säga att ett hållbart och hälsosamt Malmö även är ett attraktivt Malmö. Och arbetet med stadens hållbarhet verkar vara på väg i rätt riktning, ett ökat fokus och medvetenhet har riktats mot de socioekonomiska faktorernas roll i utvecklingen av stadsrummet och hur en förbättrad social hållbarhet även kan gynna stadens ekonomiska utveckling och hållbarhet.

7. Referenser

- Andersson, M. 2015. (2) *Det glada tjugotalet nådde knappast Malmö.*
- Andersson, M. 2015. (1) *Dyrtider i första världskrigets skugga.*
- Andersson, K. Bratel, J. 2016. *Amiralsstaden – sommarens lärdomar och framtidens strategier.*
- Andrews, A.L. Granath, B. 2012. *FN-fakta Hållbar Utveckling – Omställning till hållbar värld brådskar.* FN-fakta nr. 2/12.
- Balkfors, A. 2014. *Malmökommissionens arbete från initiativ till slutrapport – I huvudet på Malmökommissionens huvudsekreterare* i Socialmedicinsk tidsskrift 5/2014 448-458
- Balkfors, A. Jakobsson, S. Stenquist, B. Wesser, E. 2014. *Sociala investeringar I Malmö som exempel* i Socialmedicinsk tidsskrift 2/2014 265-273. s.267-268
- Campbell, S. 1996. *Green Cities, Growing Cities, Just Cities?: Urban Planning and the Contradictions of Sustainable Development*, Journal of the American Planning Association, 62:3, 296-312
- Davidson, M. 2009. *Social Sustainability: a potential for politics?*, Local Environment, Vol 12, No. 7, August 2009, 607-629.
- Englund, E. 2013. *Så ska Malmö bli socialt hållbart – Malmökommissionens slutrapport är klar*, i Planering i Malmö – Information från Malmö stadsbyggnadskontor, Nr 2 2013. s.16-17
- Folkhälsomyndigheten. 2015. *Att mäta välfärd, livskvalité och social hållbarhet*
- Gunnarsson, U. 2014. *Social hållbarhet*
- Harvey, D. 1989. *From Managerialism to Entrepreneurialism: the Transformation in Urban Governance in Late Capitalism* i Geografiska Annaler, Series B, Human Geography 71:1, 3-17
- Hållbar stad. 2017. *Tiden talar för Rosengård* i Planering I Malmö nr.2 2017.
- Hubbard, P. 1996. *Urban Design and City Regeneration: Social Representations of Entrepreneurial Landscapes* i Urban Studies, Vol. 33, No. 8, 1441-1461
- Kommunförbundet Skåne. 2015. *Malmö – en ung, modern och global stad.*
- Littlig, B. Griebler, E. 2005. *Social Sustainability: a catchword between political pragmatism and social theory*, Int. J. Sustainable Development, Vol. 8, Nos. ½, 65-79
- Malmö stad. 2013. *Malmös väg mot en hållbar framtid – Hälsa, välfärd och rättvisa*
- Malmö stad. 2014. (1) *1945-1065 - Kockums är världsledande.*
- Malmö stad. 2014. (2) *Översiktsplan för Malmö – Planstrategi.*
- Malmö stad. 2016. *Stadens historia.*

- Malmö stad. 2018. (4) *Amiralstaden*.
- Malmö stad. 2018. (2) *FN:s globala mål i Malmö*.
- Malmö stad. 2018. (1) *Om Agenda 2030*.
- Malmö stad. 2018. (3) *Så omsätter vi FN:s 17 globala mål till lokala*.
- Malmö stad, kommunstyrelsen. 2018. *Strategi 2018 – Malmö stads långsiktiga arbete med Agenda 2030*
- Malmö stad, stadskontoret. 2017. *Det fortsatta arbetet för ett socialt hållbart Malmö – uppföljning av 2016 års verksamhet*.
- Nilsson, I. 2012. *Den ojämlika välfärden i Malmö ur ett socioekonomiskt perspektiv – ett diskussionsunderlag för Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö*.
- Nordin, A. 2011. *En stad, två världar*.
- Nyström, J. Tonell, L. 2012. *Planeringens Grunder – En översikt*, Malmö: Holmbergs. E-bok.
- Olsson, M. 2006. *Malmö's omvandling från industristad till kunskapsstad* i PLAN nr.4, 2006.
- Regeringskansliet. 2002. *Nationell strategi för hållbar utveckling*.
- Regeringskansliet. 2015. *Får vi det bättre? – Om mått på livskvalitet*. SOU 2015:56
- Regeringskansliet, Socialdepartementet. 2015. *Kommittédirektiv – En kommission för jämlik hälsa*. Dir. 2015:60
- Smyth, P., & Deeming, C. (2016). *The “Social Investment Perspective” in Social Policy: A Longue Durée Perspective*. *Social Policy & Administration*, 50(6), 673–690. doi:10.1111/spol.12255
- Stjernfeldt Jammeh, K. 2014. *Förord i Översiktsplan för Malmö – Planstrategi*
- Sveriges regering. 2001. *Nationell strategi för hållbar utveckling*. Skr. 2001/02:172
- The International Award for Liveable Communities. 2007. *The Results 2007*.
- UN. 1987. *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*.
- UN. 1992. *Agenda 21*.
- UN, Department of Public Information. 1997. *UN Conference on Environment and Development (1992)*.
- Valdebatt Malmö. 2018. *Malmö efter valet*.
- Yngveson, G. 2008. *Industristaden har blivit grön och rättvis*.